

اصلاح الگوی مصرف را از خانه آغاز کنیم

■ کوثر خسروی

در اولین روز از بهار، مقام معظم رهبری (دام ظلّه) سال ۱۳۸۸ را به عنوان سال «اصلاح الگوی مصرف» نامگذاری کردند.

شاید به دلیل وضوح معنا، برای کمتر کسی این سؤال ایجاد شده باشد که معنای اصلاح الگوی مصرف چیست؟ احتمالاً بارزترین شاخصه‌ی این عنوان، صرفه‌جویی و پرهیز از اسراف باشد. معنای صرفه‌جویی در کلام مقام معظم رهبری (دام ظلّه) چنین بیان شده است:

«صرفه‌جویی به معنای مصرف نکردن نیست؛ صرفه‌جویی به معنای درست مصرف کردن، به‌جا مصرف کردن، ضایع نکردن مال، مصرف را کارآمد و ثمربخش کردن است. اسراف در اموال و در اقتصاد این است که انسان مال را مصرف کند، بدون این که این مصرف اثر و کارایی داشته باشد. مصرف بیهوده و مصرف هرز، در حقیقت هدر دادن مال است.»^{*} توجه در واژه‌های انتخاب شده برای عنوان این سال، مفاهیم دقیق‌تری از این عبارت را روشن می‌کند. کافی است به واژه‌ی «الگو» دقت کنیم تا متوجه معنای گسترده‌تر «اصلاح الگوی مصرف» نسبت به «صرفه‌جویی» بشویم. اصلاح الگوی مصرف، شاید دقیق‌ترین عبارتی باشد که برای استفاده‌ی بهینه از تمامی امکانات مادی و معنوی می‌توان به کار برد. استفاده‌ی بهینه از امکانات، علاوه بر صرفه‌جویی اقتصادی در آن، شامل اصلاح روش مصرف نیز می‌شود.

اصلاح الگوی مصرف از جنبه‌های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سلامت قابل بررسی است بنابراین صرفه‌جویی همیشه مساوی با ارزان‌تر بودن نیست بلکه انتخاب به نحوی صورت بگیرد که مجموعه‌ی خصوصیات آن، از انتخاب‌های مشابه به صرفه‌تر، ماندگارتر و سالم‌تر باشد.

مثلاً در انتخاب پوشاک، هزینه‌ی مصرفی، ماندگاری، زیبایی، نسبت آن با سلامت بدن، سازگاری با فرهنگ جامعه و... می‌تواند مورد توجه قرار بگیرد. به همین ترتیب درباره‌ی مصرف مواد غذایی، علاوه بر هزینه‌ای که برای آن می‌شود، نوع ترکیبات و میزان مواد غذایی، اهمیت آن برای سلامت انسان، طعم، رنگ و مزه‌ی آن و حتی مدت زمانی که برای تهیه یا پخت آن لازم است، قابل توجه می‌باشد.

اگر کلبه‌ی انتخاب‌های ما در زندگی، با همین نگرش صورت بگیرد، غیر از کاهش هزینه‌ها، به بهره‌وری بیش‌تر از امکانات نیز دست خواهیم یافت. ضمن اینکه این نگرش قابلیت اجرا در تمامی امور مادی و معنوی زندگی را دارد.

خانواده و اصلاح الگوی مصرف

صرفه‌جویی‌های کوچک و جزئی در خانواده‌ها می‌تواند به صرفه‌جویی‌های کلان ملی تبدیل شود. تصور کنید اگر هر فرد تنها یک لیتر در مصرف آب روزانه‌ی خود صرفه‌جویی کند، بیش از ۷۰ میلیون لیتر ذخیره‌ی روزانه

خواهیم داشت. یا اگر یک لامپ رشته‌ای یک لامپ کم‌مصرف - که به طور متوسط ۵ ساعت در شبانه‌روز روشن است - تعویض شود، طی یک سال در حدود

۱۲۰ کیلووات‌ساعت صرفه‌جویی انرژی شده و معادل ۱۸ هزار ریال از هزینه‌ی مصرف برق کاسته می‌شود که با احتساب طول عمر لامپ کم‌مصرف (چهار سال یا هشت هزار ساعت) در مجموع بیش از ۷۰ هزار ریال نفع اقتصادی داشته و از تعویض چندین باره لامپ‌های رشته‌ای نیز جلوگیری می‌کند.

صرفه‌جویی‌های کوچک در خانه، علاوه بر سود اقتصادی‌ای که برای خانواده دارد، در سطح ملی نیز مانع از ورود سهم ناخالص ملی در هزینه‌های مصرفی شده، به سرمایه‌گذاری بیشتر کمک می‌کند.

فرزندان، خانواده‌های فردا

خانواده به عنوان رکن اساسی تربیت و اولین محیط رشد کودک، در شکل‌پذیری شخصیت کودک و جامعه‌پذیری او نقش بسیار مهمی دارد. اولین و مهم‌ترین اصول اخلاقی و مهارت‌ها در سال‌های ابتدایی رشد و در خانواده شکل می‌گیرد تا آنجا که به گفته‌ی دانشمندان، کودک در پنج‌سالگی نسخه‌ی کوچک جوانی است. والدین اولین الگوهای رفتاری کودک را تشکیل می‌دهند و خمیرمایه‌ی شخصیتی او را می‌سازند.

به همین دلیل والدین می‌توانند بیش‌ترین نقش را در نهادینه کردن الگوهای مصرفی ایفا کنند، مثلاً مادر با انتخاب رژیم غذایی مناسب، می‌تواند ذائقه‌ی آنان را شکل بدهد.

شیوه‌ی مصرف صحیح آب، صرفه‌جویی در مصرف برق، جلوگیری از شکل گرفتن روحیه‌ی مصرف‌گرایی، تجمل‌گرایی و چشم و هم‌چشمی، استفاده‌ی بهینه از زمان و... مواردی است که خانواده در آموزش آن به کودک و درونی نمودن آن‌ها می‌تواند بسیار مؤثر باشد.

عادت دادن فرزندان به قطع کلید برق قبل از ترک اتاق، بستن آب هنگام مسواک زدن، نحوه‌ی صحیح شستن دست‌ها، برنامه‌ریزی و مدیریت زمان، صرفه‌جویی در استفاده از لوازم التحریر، شیوه‌ی صحیح مطالعه و یادگیری، تغذیه‌ی سالم، مراقبت از اشیاء و اموال شخصی و... همه می‌تواند نمونه‌های کوچکی از اصلاح الگوی مصرف در خانواده باشد.

* بیانات مقام معظم رهبری (دام ظلّه) در اجتماع بزرگ زائران و مجاوران حضرت علی‌بن‌موسی‌الرضا (ع) - ۱۳۸۷/۱/۱